

ՀՀ ԿԳՄՍ «ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ Տ. ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆԻ
ԱՆՎԱՆ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ» ՊՈԱԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2023

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ Ուսուցչի համագործակցությունը գործընկերների հետ՝ փորձի փոխանակման և մասնագիտական գործունեության արդյունավետության բարձրացման նպատակով

ԱՌԱՐԿԱ Կերպարվեստ

ՂԵԿԱՎԱՐ Կիմա Օհանեսյան, առաջին խումբ

ՀԵՂԻՆԱԿ Զաքար Մկրտչյան

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ Եղեգնաձորի թիվ 1 հիմնական դպրոց ՊՈԱԿ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
1. ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԵՎ ԿՈԼԵԳԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ	4
2. ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԵՎ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ, ՓՈՐՁԻ ՓՈԽԱՆԱԿՄԱՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՁԵՎԵՐԸ.....	9
3. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆ.....	13
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ.....	16
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	17

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման գործընթացը նպատակաուղղված է նրանց փորձի համալրմանը, մասնագիտական գործունեության, ինքնավստահության մակարդակի և ինքնագնահատականի բարձրացմանը, մասնագիտական կապերի և համագործակցության հաստատմանը: Վերջին տարիներին ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման գործընթացին առնչվող օրենսդրական կարգավորումներում փոփոխություններ ու լրացումներ են կատարվել, և շարունակվում են այս գործընթացին առնչվող բարեփոխումները: Անհերքելի են ուսուցիչների շարունակական մասնագիտական զարգացման դերն ու կարևորությունը նրանց մասնագիտական և անձնային աճի, հանրակրթական ուսումնական հաստատության հեղինակության, ուսուցչի մասնագիտական գործունեության արդյունավետության և հանրակրթության որակի բարձրացման գործընթացներում: 21-րդ դարի կրթական համակարգերը մեծապես հիմնվում են մանկավարժների մասնագիտական զարգացման՝ որպես կրթության որակի բարելավման առաջնային մեխանիզմի վրա:

Բոլոր բնագավառներում համագործակցությունը հանգեցնում է գործընթացի արդյունավետ իրականացման: Կրթական համակարգում համագործակցությունն առավել քան կարևոր է, քանի որ արդյունքում շահում է սովորողը: Համագործակցությունը շահեկան է համագործակցող բոլոր օղակների համար, ուսուցիչներն իրենց մասնագիտական գիտելիքները համալրում են, աշակերտները ստանում են որակյալ կրթություն:

Ընտրված հետազոտական աշխտանքի նպատակն է ուսումնասիրել ուսուցչի գործընկերների հետ համագործակցության ձևերը՝ փորձի փոխանակման և մասնագիտական գործունեության արդյունավետության բարձրացման նպատակով:

1. ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԵՎ ԿՈԼԵԳԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հետազոտական աշխատանքի թեմայի ընտրությունը կարևոր էր, ուստի ուսումնասիրության համար հիմք են հանդիսացել մի շարք արտասահմանյան գրողների և մասնագետների ուսումնասիրությունները, մասնավորապես ըստ Ա.Ի. Դոնցովայի, Ա.Կ. Մարկովայի, Պ.Ի. Տրետյակովայի, Լ.Ի. Ումանսկինի և մյուսների հետազոտությունների, կրթական գործունեության հաջողությունը որոշվում է նրանով, թե որքան արդյունավետ է ուսուցչական կազմը կազմակերպված: Ա.Գ. Կովալևը գրել է. «Այնուհետև գործողությունը արդյունավետ է բոլոր առումներով, երբ այն իրականացվում է թիմի անդամների համագործակցության ձևով»¹: Դպրոցներում կրթության արդիականացման ներկա փուլում առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում կրթական գործընթացի որակի ապահովմանը՝ հիմնված ուսուցիչների՝ որպես մասնագետների համագործակցության վրա, ինչը ստիպում է գտնել ուսուցչական կազմի կառավարման ուղիներ և միջոցներ. հաշվի առնելով մանկավարժական գործունեության առանձնահատկությունները հիմնական կրթական ծրագրի իրականացման ժամանակ:

Ուսուցչի մասնագիտական կարողությունը դրսևորվում և իրականացվում է տարբեր ձևերով՝ կախված նրա անմիջական միջավայրից, առաջին հերթին՝ դպրոցում տիրող հոգեբանական մթնոլորտից: Երեխաների շահերից ելնելով, կարևոր է միավորել առանձին ուսուցիչների ջանքերը, նրանց համագործակցությունը բացահայտ դարձնել, քանի որ, չնայած յուրաքանչյուր ուսուցիչ առանձին շփվում է դասարանի հետ, իրականում նրա աշխատանքը անուղակիորեն կապված է դպրոցի բոլոր ուսուցիչների աշխատանքի հետ:

Իրական մանկավարժական համագործակցությունը հատուկ գործունեություն է, որը պահանջում է մասնագիտական իրավասության և մտածողության նոր կողմեր: Քննարկենք, այն բոլոր հմտությունները և անձնական որակները, որոնք պահանջվում են մանկավարժական արդյունավետ համագործակցության ժամանակ².

¹ Ковалев, А. Г. Коллектив и социально-психологические проблемы руководства [Текст] / А. Г. Ковалев. – М.: Политиздат, 1975. – 271 с., с. 22.

² Маркова А. К. Психология труда учителя: Кн. для учителя. — М.: Просвещение, 1993. — 192 с. - (Психол. наука — школе), с. 99.

- առաջին հերթին, համարժեք մասնագիտական ինքնագնահատական, ընդհանուր նպատակներին ու խնդիրների լուծմանն ձգտելը, հաստատված հայեցակարգի առկայությունը դպրոցում,
- դպրոցում գործառույթների և դերերի խելամիտ բաշխում՝ հաշվի առնելով յուրաքանչյուրի կարողությունները և փոխլրացման հնարավորությունները,
- հոգեբանական համատեղելիություն, որը տալիս է լավագույն ընդհանուր արդյունքը՝ յուրաքանչյուրի հնարավորությունները բացահայտելիս,
- բոլոր մասնակիցների գոհունակությունը՝ ապահովելով հոգեբանական անվտանգությունը, փոխգործակցության ժողովրդավարական ոճը,
- հումանիստական կողմնորոշում սովորողների անհատականության զարգացմանը,
- այլ տեսակետների հետ հաշվի նստելու ունակություն (օրինակ, մանկավարժական խորհրդակցության ժամանակ),
- տարբեր ուսուցիչների տարիքային առանձնահատկությունների նկատմամբ հարգանքը:

Վախված կոլեկտիվում ձևավորված հարաբերությունների բնույթից, ուսուցիչներից յուրաքանչյուրը կարող է «ուժեղացնել» կամ «թուլացնել» մյուսի կրթական կարողությունները: Ուշագրավ է յուրաքանչյուր աշակերտի համար կոլեկտիվ պատասխանատվության գաղափարի, յուրաքանչյուր ուսուցչի մասնագիտական աճի և ուսումնական գործընթացի որակի բարձրացման գաղափարի վրա հիմնված ուսուցչական կազմի կազմակերպման փորձը: Եթե կոլեկտիվում մարդկանց միջև հարաբերությունները ստեղծում են համախմբվածության և բարի կամքի մթնոլորտ, ապա դրանք նպաստավոր են մանկավարժական գործընթացի համար: Վատ հարաբերությունները, որոնք ստեղծում են մշտական լարվածություն, կոնֆլիկտներ և բախումներ, ստիպում են ուսուցչին շեղվել դասավանդման և դաստիարակչական աշխատանքից՝ կարգավորելու իրենց հարաբերությունները գործընկերների հետ:

Ուսուցչական կոլեկտիվի մանկավարժական գործունեությունը տեղի է ունենում դպրոցականների հետ սերտ համագործակցությամբ: Մանկավարժական խնդիրների լուծումը կախված է նրանից, թե որքանով և ինչպես է օգտագործվում սովորողների կրթական ներուժը: Միանգամայն ակնհայտ է, որ աշակերտները չեն կարող դաստիարակվել, եթե

յուրաքանչյուր ուսուցիչ դաստիարակի այնպես, ինչպես ուզում է: Միայն ուսուցիչների սերտ թիմը կարող է ղեկավարել երեխաներին, կրթել նրանց: Միննույն ժամանակ, ուսուցիչները և երեխաները չպետք է լինեն երկու առանձին կողմեր, նրանք պետք է անպայման ձևավորեն որպես մեկ ընդհանուր «թիմ»՝ դպրոցի մեկ թիմ: Կառավարման գիտության և համակարգված մոտեցման կատեգորիաներում ուսուցչական կազմը վերահսկման համակարգ է, իսկ աշակերտները՝ վերահսկվող: Անհատի նկատմամբ որպես գործունեության և հաղորդակցության առարկայի նկատմամբ մեծ ուշադրության պայմաններում կարևոր է գիտակցել, որ և՛ մանկավարժական, և՛ աշակերտական թիմերը գործում են որպես կառավարման և սեփական ինքնազարգացման սուբյեկտներ: Ուսուցչական կազմը, ելնելով առկա վիթխարի ինտելեկտուալ, կրթական ներուժից, անշուշտ հանդես է գալիս որպես կրթության առարկա ոչ միայն աշակերտական խմբի, այլ նաև իր նկատմամբ:

Մանկավարժական գործընթացի ամբողջականությունը, վերապատրաստման և կրթության միջև անքակտելի կապը միավորում են ուսուցիչների, ծնողների և հասարակության գործունեությունը: Չնայած յուրաքանչյուր ուսուցիչ կատարում է իր հատուկ գործառույթները, այնուամենայնիվ նա իր գործողությունները համակարգում է մանկավարժական գործընթացի մյուս մասնակիցների՝ ուսուցիչների, աշակերտների, դպրոցի ղեկավարության հետ: Ա.Ի. Դոնցովի, Ռ.Խ. Շակուրովի հոգեբանական ուսումնասիրությունները ապացուցեցին, որ թիմի համախմբվածության համար անհրաժեշտ պայմանը թիրախային միասնությունն է, երբ կոնկրետ առաջադրանքների իրականացումը ենթակա է գործունեության ընդհանուր նպատակի իրականացմանը³:

Ուսուցիչների համագործակցությունը պայմանավորված է ուսուցիչների արդյունավետ աշխատանքի կազմակերպմամբ, նրանց ինքնակրթության մշտական խթանմամբ, դիալեկտիկական մտածողության համակողմանի զարգացմամբ, ընթացիկ աշխատանքի մշտական վերլուծությանը վարժեցնելով, կարծրատիպերը կոտրելով, ոմանց մոտ զարգացած առօրյա մտածողությունը, հետազոտական գործունեության նկատմամբ հետաքրքրության աստիճանական արթնացումը հանգեցնում է ամբողջ կրթական

³ Ипполитова, Н. В. Анализ понятия «педагогические условия»: сущность, классификация [Текст] / Н. В. Ипполитова, Н. А. Стерхова // General and Professional Education. – 2012. – № 1. – С. 8–14.

գործընթացի արդյունավետության բարձրացմանը: Կամային միասնությունը ձևավորվում է կոլեկտիվ որոշումների ընդունմամբ, դպրոցի բոլոր աշխատողների միասնական մանկավարժական դիրքորոշման ձևավորմամբ: Ընդհանուր առմամբ, կոլեկտիվի հոգեբանական միասնությունը, ներառյալ հուզական և մոտիվացիոն, ապահովվում է դպրոցի ղեկավարության և հենց ուսուցչական կազմի համակարգված կրթական աշխատանքով, ուսուցիչների միջև հարաբերություններում բարենպաստ հոգեբանական մթնոլորտի ստեղծմամբ, փոխըմբռնման զարգացմամբ, փոխօգնություն և զգույշ վերաբերմունք թիմի յուրաքանչյուր անդամի նկատմամբ ցուցաբերմամբ:

Ուսուցիչների համագործակցության զարգացման մեջ առանձնահատուկ դեր ունի աշխատանքային բարձր ստաժ ունեցող ուսուցիչներից երիտասարդ մասնագետներին աջակցության կազմակերպումը: Ուսուցիչների մասնագիտական համագործակցությունը կարող է դիտվել որպես կրթական նշանակալի խնդիրների համատեղ լուծման դրական ուղղված, դինամիկ գործընթաց, որը հիմնված է ընդհանուր արժեքային և մշակութային դիրքերի վրա և ենթադրում է փորձի փոխադարձ փոխանակում, համատեղ ստեղծագործականություն, աջակցություն մանկավարժական նախաձեռնություններին, ինչը նպաստում է մասնագիտական գործունեության որակի բարձրացմանը: Մասնագիտական համագործակցության չափանիշներն այնպիսի նշաններ են, ինչպիսիք են՝

- երկխոսության առկայությունը- հարց, պատասխան, քննարկում, բանավեճ,
- թիմային աշխատանք- տարբեր կարծիքների ընդունում,
- հարգանք միմյանց նկատմամբ,
- կողմնորոշում դեպի անձի ինքնաիրացում- յուրաքանչյուր մասնակցի համար արժեքի առկայությունը,
- ընդհանուր նպատակներ՝ մեկ արդյունք (ընդհանուր արտադրանք):

⁴ Митина, Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя [Текст]: учеб. пособие / Л. М. Митина. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 320 с., с. 78.

Անդրադառնանք ուսուցիչների մասնագիտական համագործակցության հիմնական առանձնահատկություններին, դրանցից են համարվում⁵.

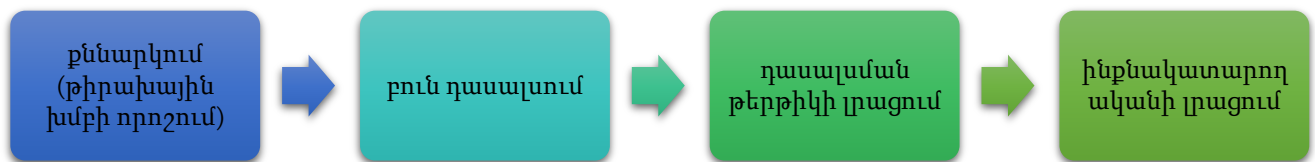
- ✓ նպատակալացությունը (մասնակիցների ձգտումը ընդհանուր նպատակին, ակտիվ, շահագրգիռ վերաբերմունքը համատեղ գործունեությանը),
- ✓ համագործակցության գործընթացում մասնակիցների կողմից կազմակերպված գործունեության ամբողջականությունը,
- ✓ կառուցվածքային (գործառույթների, իրավունքների, պարտականությունների, պարտականությունների հստակ բաշխում),
- ✓ հետևողականություն (գործունեության մասնակիցների գործողությունների համակարգում, կոնֆլիկտի ցածր մակարդակ),
- ✓ կազմակերպում (պլանավորված գործունեություն, կառավարելու և ինքնակառավարման կարողություն),
- ✓ արդյունավետություն (արդյունքների հասնելու ունակություն):

Ամփոփելով, պետք է փաստենք, որ ուսուցչի համագործակցությունը գործընկերների հետ ինքնանպատակ չէ. դրանք պետք է ուղղված լինեն ինչպես ուսուցիչների ինքնազարգացմանը, այնպես էլ սովորողների մտավոր ու զգայական կարողությունների, ինքնուրույնության, սոցիալականացման և այլ հմտությունների զարգացմանը:

⁵ Мулеван, Е. Г. Личностно-профессиональный рост будущего учителя в процессе подготовки к инновационной педагогической деятельности [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Е. Г. Мулеван; Ставропол. гос. пед. ин-т. – Карачаевск, 2009. – 26 с., с. 19.

2. ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԵՎ ԳՈՐԾՆԿԵՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ, ՓՈՐՁԻ ՓՈԽԱՆԱԿՄԱՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

Փորձի փոխանակման տեսանկյունից առավել կարևորվում է փոխադարձ դասալսումների իրականացումը ներքին գործընկերների հետ, որը կարելի է իրականացնել ձևավորող և թիրախային մոթոդներով: Անհրաժեշտ է դասալսումներն իրականացնել նախապես կազմված ժամանակացույցին համապատասխան, հետևյալ հաջորդականությամբ.

Հավելենք, որ ինքնակատարողականի լրացումը ինչպես դասավանդող ուսուցչի, այնպես էլ դասալսող ուսուցչի տեսանկյունից շատ կարևոր է, ուստի անհրաժեշտ է հատուկ ուշադրություն դաձնել դասավանդման մեթոդներին, դասարանի կառավարման խնդիրներին, նաև հատուկ կարիքներ ունեցող սովորողների ներգրավմանը դասապրոցեսին:

Ներկայումս, հատկապես ավագ և կրտսեր մանկավարժ-գործընկերների, ինչպես տարիքային, այնպես էլ կրթական-սոցիալական տարաձայնությունների հիմքում, պետք է քննարկել նաև փորձի փոխանակման և արդյունավետությանը խոչընդոտող գործոնները, քանի որ դրանց մանրամասն ուսումնասիրությամբ և վերացմամբ է հասնել որակյալ կրթության ապահովմանը:

Ուսուցիչների միջև մեթոդական երկխոսությունն արգելափակված է երեք գործոնով⁶.

⁶ Фоменко, С. Л. Концепция и модель профессионального становления и развития педагогического коллектива современной школы [Текст]: дис. д-ра пед. наук: 13.00.01 / С. Л. Фоменко; Моск. психологосоц. ун-т. – М.: 2013. – 400 с., с. 217.

1. Աշխատանքի մշակութային նորմեր՝ դասավանդում դասասենյակի փակ դռների հետևում, առանց գործընկերների հետ անմիջական շփման:
2. Ժամանակի սղություն՝ դասավանդման ծանրաբեռնվածության ավելացման և հաշվետվությունների առատության պատճառով:
3. Պահպանողականություն - նորամուծություններ ընդունելու չկամություն:

Ուստի, իմ կարծիքով, նախ պետք է վերացնել այդ խոչընդոտները, այնուհետև բարձրացնել գիտելիքների փոխանակման մոտիվացիան: Ուսուցիչները մասնագիտական առումով լավագույնս շփվում են դպրոցներում, որոնք բնութագրվում են.

- ✓ կազմակերպչական մշակույթը նպաստում է ուսմանը և թիմային աշխատանքին,
- ✓ տնօրենի և այլ ղեկավարների առաջնորդական որակներ,
- ✓ թիմի նկատմամբ վստահության մթնոլորտ:

Ուսուցիչների և գործընկերների միջև համագործակցության արդյունավետության բարձրացման նպատակով անհրաժեշտ է իրականացնել հետևյալ քայլերը.

Բարձրացնել աշխատողների ինքնավարությունը: Սա նշանակում է ուսուցչին տալ աշխատանքի մեթոդներ ընտրելու ազատություն և նրա որոշումների և առաջադրանքների կատարման եղանակների նկատմամբ խիստ վերահսկողության բացակայություն: Այսօր, սակայն, հայկական դպրոցում հակառակ ընթացքն է ընթանում. Ուսուցչի ինքնավարությունն ավելի ու ավելի է սահմանափակվում տեսչական մարմինների և տնօրենի վերահսկողության ուժեղացմամբ: Սա խանգարում է աշխատանքին ընդհանրապես և գիտելիքի փոխանակմանը մասնավորապես: Պրոֆեսիոնալ երկխոսությունը «վերակենդանացնելու» երկրորդ ալգորիթմը հետադարձ կապի ստեղծումն է, որը գործում է մարդու հիմնական հոգեբանական կարիքի միջոցով՝ «ներգրավման անհրաժեշտության»: Հետադարձ կապը «ամրապնդում է անհատի ցանկալի վարքը», քանի որ անմիջական սոցիալական միջավայրն այն ճանաչում է որպես կարևոր: Այլ կերպ ասած, ուսուցիչներին պարբերաբար ցույց տալով, որ գործընկերների հետ գիտելիքների փոխանակումը դպրոցում արժեքավոր է համարվում, կարելի է անուղակիորեն ուժեղացնել ուսուցիչների փոխգործակցության ներքին մոտիվացիան, կարծում են աշխատանքի հեղինակները: Ներքին մոտիվացիան ուժեղացնելու երրորդ տարբերակը կապված է այն

բանի հետ, որը հայտնի է որպես տրանսֆորմացիոն առաջնորդություն: Այն ներառում է աշխատողների զարգացման շեշտադրում, «ստեղծագործություն»՝ երևակայություն և անկախ մտածողություն օգտագործելու վերաբերմունք, ապագայի հստակ և լավատեսական պատկեր ստեղծելու, ինչպես նաև աշխատողների վրա ազդելու՝ փորձելով նրանց համար օրինակելի լինել: Փաստորեն, այստեղ ուժեղ է կորպորատիվ թիմ կառուցելու տարրը՝ ապագայի ընդհանուր տեսլական, ստեղծագործական փոխազդեցություն և այլն: Վերջապես, կան կադրային որոշումներ, որոնք նպաստում են գիտելիքների փոխանակմանը: Այսպիսով, օրինակ, նոր աշխատակիցներ ընդունելիս իմաստ ունի հաշվի առնել գիտելիքները փոխանցելու և ընկալելու պատրաստակամությունը:

Ուսուցչի գիտելիքների ստացման կարողությունների զարգացում: Գիտելիքը կիսելու համար ուսուցչի համար կարևոր է ունենալ անձնական փորձ և ձեռք բերել դասավանդման հմտություններ: Յուրաքանչյուր ուսուցիչ ունի իր մարտավարությունը, թե ինչպես պահել դասարանի ուշադրությունը, ինչպես ներկայացնել որոշակի թեմա և հետաքրքրել սովորողներին: Այնուամենայնիվ, խնդիրն այն է, որ հետազոտողները կարծում են, որ նման գիտելիքները «ենթադրյալ» են, և առանց մասնագիտական ինքնամտածողության, առանց այն հասկանալու, երբեմն ուսուցչի համար դժվար է բացահայտել և ձևակերպել իր գիտելիքները: Դպրոցականներին գիտելիքներ փոխանցելը մի բան է, գործընկերներին՝ բոլորովին այլ բան: Նրանց փորձի թարգմանության մոտեցումներն ակնհայտորեն տարբեր են: Փրկության է գալիս Անդրագոգիան՝ մեծահասակների ուսուցման մեթոդները: Սակայն մենթորության ժամանակ պետք է խուսափել սուր հակադրություններից, խորհուրդ են տալիս հոդվածի հեղինակները: Եթե նորեկին դասավանդում է ամենաորակյալ աշխատակիցը, նրանց համար կարող է դժվար լինել ընդհանուր լեզու գտնելը:

Ուսուցիչների առաջադեմ մանկավարժական փորձի ուսումնասիրությունը: Ուսումնական հաստատությունների աշխատողների մանկավարժական որակավորումների ձևավորման և զարգացման ամենաարդյունավետ ուղիներն են այլ ուսուցիչների առաջադեմ մանկավարժական փորձի ուսումնասիրությունն ու օգտագործումը, նրանց ինքնուրույն մեթոդական աշխատանքը, մանկավարժական ինքնակրթությունը և ուսուցման և դաստիարակության անձնական փորձի վերլուծությունը:

Մանկավարժական առաջադեմ փորձի արդյունավետ ուսումնասիրությունն ապահովվում է այնպիսի ձևերի և մեթոդների համալիր կիրառմամբ, ինչպիսիք են փորձառու ուսուցիչների դասերին հաճախելը և արտադասարանական գործունեությունը՝ առաջադեմ փորձի «կրողը», ուսումնասիրելով նրանց պլանավորման փաստաթղթերը, այցելելով և վերլուծելով «բաց» դասերը, ձայնագրությունները, դասերի վերլուծություններ, զրույցներ փորձառու ուսուցիչների, գործընկերների հետ և այլն: Դասին, ինչպես ոչ մի տեղ, բացահայտվում են ուսուցչի հնարավորությունները, նրա պատրաստվածության աստիճանը, հմտությունը, էրուդիցիան, մանկավարժական ոճը, մանկավարժական տեխնիկան, այն ամենը, ինչ կազմում է մանկավարժական փորձը, մանկավարժական հմտությունը: Ամփոփելով, ուսուցիչների համագործակցության արդյունավետությունից է նաև կախված երեխաների ստացած կրթության որակը:

3. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆ

«Ուսուցչի համագործակցությունը գործընկերների հետ՝ փորձի փոխանակման և մասնագիտական գործունեության արդյունավետության բարձրացման նպատակով» թեմայով հետազոտական աշխատանքի ուսումնասիրության շրջանակներում իմ կողմից իրականացվել է փորձնական հետազոտություն՝ Եղեգնաձորի թիվ 1 հիմնական դպրոցի 4Ա դասարանում «Կերպարվեստ» առարկայի դասավանդման շրջանակներում:

Կերպարվեստը՝ որպես ուսումնական առարկա, կարևոր դեր ունի աշակերտների համընդհանուր դաստիարակության գործում: Կերպարվեստի դասավանդման ժամանակահատվածում գործնական կարողությունների և գեղարվեստական ընկալման հմտությունների ձեռքբերման ընթացքում աշակերտների մեջ զարգանում են հետաքրքրություններ արվեստի ստեղծագործությունների, ինչպես նաև շրջապատի նկատմամբ գեղեցիկը նկատելու, զգալու և գնահատելու ունակություններ: Դպրոցում կերպարվեստի դասավանդման հիմնական խնդիրներն են՝

- աշակերտների բարոյական, աշխատանքային և գեղագիտական դաստիարակության, գեղարվեստական կրթության իրականացումը.
- բնօրինակից հիշողությամբ և պատկերացմամբ նկարելու հմտությունների ձևավորումը, զարդակիրառական, ժողովրդական արվեստի հիմնական առանձնահատկությունների իմացությունը.
- երեխաների մոտ կերպարակերտման ընդունակությունների, գեղեցիկի զգացողության զարգացումը, նրանց մոտ գեղեցիկի հասկացողության, գեղարվեստական ճաշակի, ստեղծագործական երևակայության, արվեստի նկատմամբ հետաքրքրասիրության և սիրո դաստիարակումը:

Հետազոտության շրջանակում «Տեխնոլոգիա» առարկան դասավանդող ուսուցչի հետ իրականացրել ենք համատեղ դասավանդում: Համատեղ դասավանդումն արդյունավետ ուսումնառությանը նպաստող ուսուցման նոր մոդել է, քանի որ այն հնարավորություն է տալիս դասապրոցեսի ամբողջ ժամանակն արդյունավետ օգտագործել և ունենալ բազմազան մեթոդների կիրառման հնարավորություն, ինչպես նաև թույլ է տալիս

ուսուցիչներին ապահովել անհատական մոտեցում, նյութի մատչելիություն, իսկ սովորողներին՝ լինել ներգրավված դասապրոցեսում: Նշեմ, որ համագործակցության միջոցով նախատեսվում էր լուծել այն խնդիրները, որոնք նախապես սահմանվել էին: Համագործակցող ուսուցչի հետ սահմանել էին հետևյալ խնդիրները.

- Կարողանա տարբերել տարբեր ազգերին բնորոշ ազգային տարազները, զարդանախշերը,
- Կարողանա և տարբերի կերպարների հագուստները,
- Պատկերի ազգային տարազով հայ կնոջ և տղամարդուն,
- Գունավորի և ձևավորի նրանց հագուստը տարբեր զարդանախշերով:

Ուստի նպատակահարմար էր համագործակցելով, փորձի փոխանակման եղանակով լուծել առաջացած խնդիրները:

Առաջին փուլ: Այս փուլում համագործակցող ուսուցչի հետ քննարկեցինք և ընտրեցինք մեր թիրախային դասարանը՝ 4-րդ դասարան, իսկ կերպարվեստ առարկայի շրջանակներում ընտրեցինք «Ազգային տարազ» թեման: Ընտրության ժամանակ համագործակցող ուսուցչի հետ քննարկեցինք ընտրված թեմայի կարևորությունը, իսկ նրա կողմից ներկայացված դիտարկումները բավականին հետաքրքիր էին և ուսանելի, քանի որ կոլեգաս ունի բավականին երկարամյա աշխատանքային փորձ:

Երկրորդ փուլ: Այս փուլում կազմակերպվեց բուն դասալսումը: Դասալսումը կազմակերպվել է ըստ առարկայական չափորոշիչների, որին մասնակցել է 28 աշակերտ՝ 13 աղջիկ և 15 տղա: Հավելեմ, որ ընտրված դասի նպատակն է գեղագիտական ճաշակի ձևավորումը: Այս փուլում աշակերտներին ներկայացվեցին հայկական մի քանի տարազներ, դրանց նշանակությունը, նշեցինք, որ տղամարդու տարազը բաղկացած էր երկու հիմնական բաղադրիչներից՝ ուսային (շապիկ, բաճկոն, մուշտակ) և գոտիական (տաբատ): Հագուստը հիմնականում կարում էին բամբակյա գործվածքից, իսկ արևմտահայերը օգտագործում էին այծի բուրդը: Ավանդական հագուստ էր համարվում չերքեզին, որը կրում էին շապիկի և բաճկոնի վրայից: Առանց չերքեզի երևալը հասարակական վայրում նույնիսկ շոգ եղանակին համարվում էր

անընդունելի: Ամենատարածված գլխանոցները համարվում էին տարբեր ձևերի գլխարկները, որոնք սովորաբար պատրաստվում էին գառան մորթուց:

Կանացի արտաքին հագուստը եղել է բավականին բազմազան՝ զգեստներ (արձակ և ոչ արձակ), բաճկոնակներ և անթև հագուստներ: Զգեստները կարում էին սատինից, մետաքսից, թավշից: Կանացի հագուստը զարդարված էր

ասեղնագործ գեղազարդերով, իսկ բարձր խավի ներկայացուցիչները զարդարում էին իրենց հագուստը ոսկե և արծաթե մանրաթելերով: Հագուստի մեջ կարևոր դեր էր խաղում նաև կանացի զարդարանքը: Ոսկերչական բանվածքները պահվում էին խնամքով և փոխանցվում էին սերնդեսերունդ:

Հաջորդիվ սշակերտներին ցուցադրվեց նկարը, որտեղ ներկայացված էին տարբեր ազգերի ազգային տարազներ, նրանք պետք է կարողանային նշել, այն պետության անունը, որի բնակչությանը բնորոշ է տվյալ տարազը:

Նշեմ, որ տեխնոլոգիա առարկայի շրջանակներում համագործակցող ուսուցչի հետ աղջիկների խումբը մոդելավորել և կարել էր հայ կնոջ և տղամարդու ազգային տարազներ, որոնք աշակերտները ձևավորեցին զարդանախշերով:

Երրորդ փուլ: Դասալսման ավարտից հետո համագործակցող ուսուցչի կողմից կատարվեց դասալսման թերթիկի լրացում, և միասին քննարկեցինք իմ կողմից կազմակերպված դասի արդյունքները, և ստացա օբյեկտիվ կարծիք իմ կողմից առկա բացթողումների և շտկումների վերաբերյալ: Համագործակցության այս մեթոդը բավականին արդյունավետ էր և ուսանելի:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Իրականացնելով «Ուսուցչի համագործակցությունը գործընկերների հետ՝ փորձի փոխանակման և մասնագիտական գործունեության արդյունավետության բարձրացման նպատակով» թեմայի ամբողջական և համալիր ուսումնասիրություն կարող ենք եզրակացնել, որ աշակերտների վրա մանկավարժական ազդեցությունը գործում է ոչ միայն առանձին ուսուցչի, այլ ողջ ուսուցչական կոլեկտիվի կազմի կողմից: Ուսուցչական անձնակազմի բարոյական և մանկավարժական կերպարը այն կարևոր մանկավարժական գործոններից է, որն ազդում է սովորողների վրա ինչպես ուղղակիորեն, այնպես էլ անուղղակիորեն՝ կոնկրետ ուսուցչի միջոցով: Ուսումնական հաստատությունների աշխատողների մանկավարժական որակավորումների ձևավորման և զարգացման ամենաարդյունավետ ուղիներն են այլ ուսուցիչների առաջադեմ մանկավարժական փորձի ուսումնասիրությունն ու օգտագործումը, նրանց ինքնուրույն մեթոդական աշխատանքը, մանկավարժական ինքնակրթությունը և ուսուցման և դաստիարակության անձնական փորձի վերլուծությունը: Իսկ միջազգային փորձը վկայում է, որ մասնագիտական զարգացման ազդեցիկ միջոց է դպրոցի ներսում դրանից դուրս ուսուցիչների համագործակցությունը: Այս մոտեցման դեպքում ստեղծվում են ուսուցչական խմբեր, որոնք համատեղ մշակում են դասի պլաններ, վարում և դիտարկում են դասեր, ապա կատարում դասերի վերլուծություններ: Նման դեպքերում ուսուցիչները առաջարկներ և դիտողություններ են ստանում իրենց գործընկերներից և հնարավորություն ունենում բարելավելու իրենց աշխատանքը:

Ուսուցիչների մասնագիտական համագործակցությունը կարող է դիտվել որպես կրթական նշանակալի խնդիրների համատեղ լուծման դրական ուղղված, դինամիկ գործընթաց, որը հիմնված է ընդհանուր արժեքային և մշակութային դիրքերի վրա և ենթադրում է փորձի փոխադարձ փոխանակում, համատեղ ստեղծագործականություն, աջակցություն մանկավարժական նախաձեռնություններին, ինչը նպաստում է մասնագիտական գործունեության որակի բարձրացմանը:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ներսիսյան Լ., Ներսիսյան Ս., Կերպարվեստ: Դասագիրք 12-ամյա հանրակրթական դպրոցի 4-րդ դասարանի համար, Երևան, «Զանգակ» հրատ., 2021թ., 80 էջ:
2. Ипполитова, Н. В. Анализ понятия «педагогические условия»: сущность, классификация [Текст] / Н. В. Ипполитова, Н. А. Стерхова // General and Professional Education. – 2012. – № 1. – С. 8–14.
3. Ковалев, А. Г. Коллектив и социально-психологические проблемы руководства [Текст] / А. Г. Ковалев. – М.: Политиздат, 1975. – 271 с.
4. Маркова А. К. Психология труда учителя: Кн. для учителя. — М.: Просвещение, 1993. — 192 с. - (Психол. наука — школе)
5. Митина, Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя [Текст]: учеб. пособие / Л. М. Митина. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 320 с.,
6. Мулеван, Е. Г. Личностно-профессиональный рост будущего учителя в процессе подготовки к инновационной педагогической деятельности [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Е. Г. Мулеван; Ставропол. гос. пед. ин-т. – Карачаевск, 2009. – 26 с.
7. Фоменко, С. Л. Концепция и модель профессионального становления и развития педагогического коллектива современной школы [Текст]: дис. д-ра пед. наук: 13.00.01 / С. Л. Фоменко; Моск. психологосоц. ун-т. М.: 2013. – 400 с.